

LÂTİFELER

– Vay, balam, – dey anası, – sen endi balaban qız oldıñ, amma, kene de qaranlıq odağa bir özüñ kirmege qorqasıñ.

– Yoq, ana, men endi iç de qorqmayım, inanmasañ yür, beraber kireyik.

* * *

– Ana! Yarıqnı söndürme, tüşüm yahşı körünmey...

* * *

– Ana! Er bir balanın babası olmaq kerek doğrumı?

– Doğru, qızım!

– Aysa ne için bizim qorantada dört dane bala bar, babamız ise bir dane?!

* * *

Asançıq babasımen tükânğa bara. Satıcı balağa baqıp:

– Qoluñnı uzat, balam, saña tatlı bereyim, – dey.

– Babam uzatsın, – dey bala.

– Nasıl terbiyeli bala ekensin, babañnı pek sevesin ğaliba, – dey satıcı.

– Babamñnı avuçı menimkinden büyük de! – dey bala.

* * *

– Ana ne için zenginler ağlaylar?

– Fuqareler çoq olğanı için!

– Aysa fuqareler ne için ağlaylar?

– Zengin adamlar az olğanı için...

* * *

Şeryan mektepten kelgen soñ, babası soray:

– Soñ, oğlum, bugün derslerden nasıl baalar aldın?

– Taşlasa, baba, aqiqiy er adamlar böyle ufaq-tüfek şeyler aqqında laf etip otırırlarmı?!

* * *

– Ana, ana, suv olğan qopqağa sıçan tüşti!

– Soñ, ne yaptıñ, sıçannı tuttuñmı, qızım?

– Yoq, sıçannı tutsun, dep men o qopqağa mışığumıznı taşladım.

* * *

– Doqturğa bardıñmı?

– Bardım.

Soñ nasıl? Tişin ağırımı yoqmı?

– Bilmeyim, doqtur onı özüne alıp qaldı.

* * *

- Emce, a emce! Siziñ ana-babañız ayvanmı?
- Yoq, ne içün böyle deysiñ?
- Ya babam sizni körgeñinen : “Anavı ayvan kene keleyata” – dedi de.

* * *

Tiş ekiminiñ odasından pek keskin ses eşitle. Beş yaşındaki oğlu andan çıqqan soñ babası baladan soray:

- Pek bağırdıñ, ekim ağırttımı, oğlum?
- Men bağırmadım, baba! Parmağını tişlegen edim, ekim bağırdı!

* * *

– Asan! Sen balaban olup, ne içün kiçkene qardaşına çantañnı köterip yürmekni mecbur etesiñ ya?

- Men oña büyüklerge yardım etmekni ögretim!

* * *

- İslâm! Ağalarınñ nasıl yaşaylar?
- Büyügi evlendi, kiçigi yahşı yaşay!...

* * *

Mektepten kelgen talebe babasından soray:

- Baba, sen iç bir şeyden qorqmaysıñmı?
- Yoq!
- İç, iç bir şeyden qorqmaysıñmı?
- Yoq dedim de!
- Aysa kündelik defterimni oqu da baq, ocapçem saña ne yazıp yolladı!

* * *

- Kerim! Sen ne içün tişniñni temizlemeysiñ?
- Ana! Men kirli iç bir şey aşamadım da!

* * *

- Fikret! Ne içün yolda Kerimnen kötekleştiñiz?
- Ya evde kötekleşmege izin bermeysiñiz de!

* * *

- Ana! Çatalnen qaşıq qarı-qocamı?
- Yoq, neçün öyle deysiñ?
- Ya ne içün olmasam olar er vaqıt sofrığa beraber çıqalar?

* * *

- Fikret, qaç yaşındasıñ?
- Yaqında 8 olacam, şimdi 3 yaşındam.

* * *

- Ana! Ne vaxt yarın olacaq?
- Bugün gece yuqlasañ soñ.
- İkinci künü sefer kene anasından soray:
- Ana, şimdi yarınmı?
- Yoq, şimdi bugün.
- Ne yapsam eken, iç yarını tutup olamayım!

* * *

- Esap ocağı birinci sınıf talebesindən soray:
- Alim! Anañ saña bir dane ceviz berdi, babañ da bir dane ceviz berdi. Episi olıp qaç dane ceviziñ ola?
- Olar maña ceviz bermedilər, ocam, onıñ içün bir şey olmay...

* * *

- Almanı bağçada ne vaxt cıymaq yahşı? – dep soray ocaqçı talebeden.
- Karaveliniñ köpegi bağlı olğan vaxtta, – dey bala.

* * *

- Beş yaşındakı qızçıqtan soraylar:
- Aliye, anañ qayda?
- 5 daqqağa dep saba qomşularğa ketken edi.

* * *

- Qartana! Horaz özünüñ horaz ekeneni unutsa yımırta qozlarmı?

* * *

- Alim sen Tairlerge barma, o yahşı bala degil!
- Ya men?
- Sen yahşı balasıñ.
- Yahşı ana! Aysa Tair bizge kelsin.

* * *

- Bir qadın loqsahaneden çıqıp evge kelgen soñ qomşularğa aňlata:
- Biz qız bekley edik, amma Alla bizge oğlan bala qismet etken eken...
- Ana, ana! – dey yanında turğan beş yaşındakı oğlu, – fiş yanında olsa onı kene de deñiştirirler.

* * *

- Oğlum! Eki afta tatil bergenler. Boş yürğence kitaplarını oqu, mektepkе barğanda özüñe qolay olur.
- Yoq, ana, eki aftadan soñ oqumaycaqmız!
- Neçün?

– Qışlıq tatilge çıqqanda ocamız: Balalar! Endi bir yıldan soñ körtüşecekmiş dep ayttı, – dey.

* * *

– Torunım! Aş aşamağa oturmazdan evel qol yuvğanlarınıñ sebebinı bilesiñmi?
– Bilem, qaşışq kirlenmesin, dep yuvalar.

* * *

– Baba, siz qayda doğdınız?
– Samarqandda.
– Ya anam?
– Taşkente.
– Ya men?
– Kezlevde.
– Ya bizler nasıl etip bir-birimizni taptıq?

* * *

– Añlap olamayım, nasıl etip sen bir künde bu qadar çoq yaramazlıq yapıp yetiştiresiñ ya? – dey ana beş yaşındaki oğluna.
– Ya men pek erte turam da, – dey oğlu.

* * *

– Kemal! Kemane çalmasını yahşı ögrenseñ saña er kün bir kümüş beririm.
– Razı degilim, bita. Eger çalmasam qomşularımız er kün eki kümüş bermekni işandırılar.

* * *

Bala babasinen yolda yürgende bir cenazege rastkele.
– Cenazeni qayda alıp keteler baba? – dey.
– Öyle bir dünyaağa alıp keteler ki, anda ne yemek, ne içecek, ne de kiyecek velasıl bir şey yoq, – dey baba.
– Vay baba, onı bizim evge alıp kele ediler!

* * *

– Baba evde qavğa nasıl başlay? – dep soray oğlu babasından.
– Pek qolay başlay, oğlum, – dey babası.
– Mına, deyik, bizge ananıñ babası keldi. Olmaycaq şey içün mızımızlanıp başlay...
– Sus! – dey apayı, – Menim babam seniñ kibi mızımız degil.
– Men bunı misal olaraq aytam. Ya sen özüñ neçün olacaq-olmaycaq şeyge burnuñnı tıqa beresiñ?
– Çünki sen aytqan lafıñnı tüşünip-taşınıp aytmaysiñ. Ağzıña kelgen şeyini patlata beresiñ.
– Seniñ aqlıñ yoq! – dey aqayı ve oturğan yerinden turıp tışarığa çıqıp kete.
– Oldı şımı, – dey bala, – qavğa nasıl başlağanını men endi añladım.

* * *

Dünyada eñ ahmaq ayvan – sığır. Özü suv içe, sütünü adamlarğa bere.

* * *

- Qarı-qoca qavğalaşalar.
– Seni körecek közüm yoq! Şimdi şeylerimni cıyıstırırım da, evden başımını alıp, anamlarğa keterim, – dey qadın.
– Ne yapayım, sağlıqnı bar, paranı da bereyim, – dey aqayı.
Şay dey de, apayımın ögüne para taşlay.
– Ya ne için az? – dep soray apayı.
– Anañlarğa ketiş bile parası üç kümüş. Men saña beş kümüş berdim.
– Ya qayıt kelmege? – dey apayı.

* * *

Belli ki, loqsahanege çet adamlarını kirsetmeyler. Qaide öyle. Yaş bir baba loqsahaneniñ azbarında yüre-yüre. Apayı yatqan odanın penceresini tapa. Amma o eki qatlı binanın pencereleri de yahşı etip qapatılğan. Bir laf bile eşitilmey. Er alda yaş qarı-qoca arasında laf pek qızgım kete.

- Oğlanmı, qızımı?
– Üç bucuq kilo!
– Adını ne qoyacaq oldıñ?
– Tavuq şorbasın biraz alma ketirseñ yeter!
– Özüñ nasılsıñ, keyfiñ yahşımı?
– Saña beñzey!
– Ne vaqıt çıqarır ekenler?
– Saçları sim-siya, em quvurcılıq!

Ana da, baba da pek memnün olup, bir-birlerini qol sallaylar. Bu yerde laflar eşitilmese de, iş anda degil, ekisinde de sevinç, quvanç olğanı körünip tura.

* * *

- Sen, canım, tek maña qartanamnıñ vasiyet etip qaldırğan evi için evlenecek olasıñmı?
– Yoq, hanım, öyle demege utanmaysıñmı?
– Qartanañ degil, qartbabañ vasiyet etip qaldırğan olsa da, evlenir edim.

* * *

- Ah, benim sevgilim, tüşüne-tüşüne saña aytacaq zarur sözlerni iç de qıdırıp tapamayım.
– Zararı yoq, zarur paralarını tapsañ, maña o da yeter.

* * *

- Bugün seniñ doğğan küñüñ, hanım, canıñ ne istey?
– Sen benim ince parmaqlarımni, ince boyunçıgımni ve nazik qulaqlarımni unutmasañ olğanı...
– H-a-a, añladım, demek saña sabun kerek, – degen fiksiz aqay.

* * *

Seyaatta bulunğan aqay ömür arqadaşına mektüp yaza:
– Cançıgım, bu dünya da senden de yahşı qadın yoq eken. Tünevın aqşam men bundan bir daa emin oldım...

* * *

İşten qayıtqan aqay qadıñğa cekire:

– Kene aşamağa iç bir şey pişirmegensin. Endi restoranta barıp aşaycam!

Qadını özünü sıqmayıp:

– Beş daqqa sabır et, – dey.

– Beş daqqada ne pişirecek olasıñ şu?

– Beş daqqada kiyin çıkarım ve seninñen restoranta keterim.

* * *

– Saña aytam, kimsege duydurma. Tünevın avtobusta Ablâmitniñ oğlu Bormambetniñ qızınen bir otuñğıçta oturıp ketkenlerini öz közümneden kördim.

– Qızğa yaqınca oturayım dep, oğlan cılışıp, ayaq üstünde turğan bir yolcunı yanına oturttı, arlanmay...

* * *

Tezek içinde baba, bala – eki qurt yaşay. Bala qurt babasından soray:

– Baba! Tezek içinde yaşamaq yahşımı ya da almadamı yaşamaq?

– Ebet almanıñ içinde yaşamaq yahşı.

– Ya armutniñ içinde yaşamaq?

– O daa yahşı!

– Ya olmasa ne içün biz alma ya da armutniñ içinde degil de, tezekniñ içinde yaşaymız?

– Vatan da balam, vatan! – dey baba qurt.

* * *

Yazda baba-bala plâjda yataalar.

– Baba! Baq, yanımızda nasıl apay yata, – dey yedi yaşındaki Amet.

– Taşla şunu! – dey babası.

– Baba! Baq nasıl dülber...

– Baş kütme, – dey babası.

– Baba! Baq, bütün yeli ap-açıq!

– Bilesiñmi oğlum, – dey babası, – öyle apaqay almaq içün yahşı oqumaq gerek...

* * *

Amet aqay öz-özüneden laqırdı ete:

Yuqlağanda men hurulday ekenim. Bu yalan. Huruldasam özüm de uyanır edim daa.

* * *

Tünevın Arslanbek mırza ölgen dep eşittim. Alla ramet eylesin. Ne de olsa, ömrüniñ soñunda o da aqılı bir iş yapqan. Baş degen şey.

Baş degen şey adamına köre hızmet ete. Misal içün Cantemir mırzanıñ başı olmasa o kök qalpağını cemaatqa nasıl kösterir edi. Demek, Cantemir mırzağa baş degen şey, qalpaq kiymek içün gerek.

Ya mollanıñ qarısına ne içün gerek? O qalpaq kiymey de. Oña qalpaq yük taşımaq içün hızmet ete. Elleri bütün vaqıt tespi çekkeninden, üşür-zekât boğçalarını başı üstünde taşıy.

Endi molların özüne kelsek, baş degen şey oña er kesten ziyade gerek. Sarıq ne üstüne sarıla? Fes üstüne. Ya fes ne üstünde tura? Molların başı üstünde. Demek mollağa baş sarıqlı fes kiymek için gerek.

Maña ise başnıñ özü degil, içi gerek. Men bu sandıqnıñ içine biñ bir türlü fikir tolduram. Olar maña qalpaqçı Cantemir mırzağa, mollağa ve buña beñzer qurnazlarğa aqıl kesmek için gerek ola.

* * *

Men Parametten fuqare ekenim. Yalan aytalar! Onıñkisi kibi benim evim de yer üstünde turamı? Tura. Onıñkisi kibi benim bacamdan da tütün çıqamı? Çıqa. Öyle olğanda Parametten benim ne farqım bar?

* * *

Ey-ey-ey, eger men doğmağan olsam, bu dünyanıñ alı ne olur edi? Bu insanlar külmekni unutmaz edilemi?...

* * *

– Aqay, toqta, qayda ketesiñ? – dedi. Yol qapınıñ artından apansızdan atılıp çıqqan Nazife. Sami seskenip ketti ve turğan yerinde qatıp qaldı.

– Eşitmeysiñmi? Senden sorayım, qayda ketesiñ?

– E-e-eyge ketem! – dedi pelteklenip Sami.

– İçtiñmi? Qana, uff de!

Sami apaynıñ aytqanını yapmağa mecbur oldı.

– Endi cepleriñni çevir!

– Etmese şunu...

– Sus!... Yahşı, añlaşıldı. Çantañnı aç!

– Ya-ya-yahşı, m-m-mına!

– Şaşılacaq şey, neçün bir şey yoq? – dedi Nazife çantanı qarıştırıp ve közleri tap tögereklendi em de aqaynıñ ayaqlarına tikildi.

– Ya sen bugün neçün beyaz çorap kiydiñ? Umumen sen onı qaydan aldıñ? Belki oynasıñ bağışlağandır, a?

– Ne aytasıñ şu, bugün bayram Mart 8 bayramı. Yahşı kiyin dep saba apayımñnıñ özü çıqarıp berdi.

– O da nasıl apay? Ya men saña kimim? – şaşmaladı Nazife ve o künde asker kibi qatayıp tim-tik turğan aqayğa diqqatnen tikildi.

– Vay, bağışlañız, men sizni öz aqayım bellegenim, bağışlañız, qaranlıqta tanımadım...

* * *

– Hanım! Ne için siz aqaynıznıñ başına tavanen urdınız?

– Çünki evde urmağa tavadan başqa şey qalmadı da!

* * *

Çullu baş kelin küzgü ögünde otura:

– Adamlar er kün saç tarap nasıl dayana ekenler, men ayda bir kere baş tarayım, oña da canım çıqa, – dey.

* * *

- Saniye apte, siz pek dölbersiñiz.
- Ne yerim dölber ya, Asan?...
- Anteriñiznen fesiñiz!...

* * *

Bir qızını aqayğa berecek olalar qız ağlap başlay. Anası onu tınçlandıрмаğa tırışa:
– Ne yapacaqsıñ qızım, qız balalarınıñ taqdiri öyle. İlle bir kün aqayğa barmaq kerek. Bir vaqıtlar meni de tıpçı şay aqayğa bergen ediler, men qarşılıq köstermedim de, em mına körip turasıñ, yahşı yaşaymız, – dey.
– Ebet, – dey ağlap qız, – seni yat bir adamğa bergenleri yoq da, babama bergenler...

* * *

Qart qarı-qoca ve olamıñ da bir qızları bar eken. Üçü de sağır eken.
Künlerniñ birinde qart aqay evge kelip apayına:
– Menim yañı çarıqlarımıñ berse, Qarasuvbazarğa barıp keleyim, – dey.
Qartiy aqaynıñ ne degenini eşitmey, lâkin aş soray bellep, qızına:
– Qızım babañ aç olğan aşamağa bir şeyler baqsa, – dey.
Lâkin qız da özüne keregi kibi eşite:
– Ne yapayım, sizler begengen ekensiñiz, o yigitke evlenmege razı olacaqtırım daa... – dey.

* * *

Yaş kelin pişirgen ötmek er vaqt çılqa ola eken. Onıñ canını ağırtmamaq içün qaynatası:
– Menim kelinim ötmekni tamam men sevgen kibi etip pişire, – dey.
Kelin çılqa ötmeklerni er vaqt sobanıñ túbüne saqlay eken.
– Babay, eger siz böyle ötmek sevseñiz, sobanıñ túbünde çoq bar, – dey.

* * *

– Eh, aqay, aqlıñdamı yañı evlengenimizde “Seni bütün ömür boyu qollarım üstünde taşıyım” degen ediñ.
– Ya o vaqıtta şimdikine baqqanda eki kere yengil ediñ de, apaqay!...